

Analýza potřeb občanů ve vazbě k procesu komunitního plánování sociálních a návazných služeb na území MČ Praha 10 – fáze I.

PŘÍLOHA Č. 4

OSOBY SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ, PŘÍPADNĚ OHROŽENÉ SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

Zpracovatel:

Centrum pro komunitní práci střední Čechy
Vodičkova 36
116 02 Praha 1

srpen 2015

Obsah

1	Oblast osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených....	1
1.1	Statistiky související s osobami sociálně vyloučenými	1
1.2	Upřesnění cílové skupiny osob sociálně vyloučených a osob sociálním vyloučením ohrožených	4
2	Často řešené situace u osob sociálně vyloučených	5
3	Služby potřebné pro zajištění pomoci sociálně vyloučeným osobám	9
4	Dostupné služby	11

1 Oblast osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených

Tato část zahrnuje osoby sociálně vyloučené a osoby sociálním vyloučením ohrožené. Sociální vyloučení znamená obtížnou životní situaci, která člověka vylučuje z běžné pospolitosti ostatních lidí a bez podpory (intervence) jeho návrat znemožňuje. (EAPN ČR).

Sociálně vyloučení lidé obvykle nestojí před jedním problémem, ale před jejich komplexem, přičemž mnohý z nich by i jednotlivě ohrožoval normální fungování člověka ve společnosti. S postupným propadem na dno přestává být zřejmé, co je původním důvodem propadu a co jeho následkem. (Agentura sociálního začleňování, www.socialni-zaclenovani.cz).

Tato kapitola zahrnuje:

- osoby propuštěné z výkonu trestu, vazby a potencionálně i detenčních zařízení,
- osoby ohrožené sociálním vyloučením,
- osoby ve výkonu trestu nebo vazby,
- osoby sociálně vyloučené,
- osoby, které ztratily přístřeší, nebo se nacházejí v nejistém či neadekvátním bydlení,
- osoby, které byly propuštěny po dosažení zletilosti z dětských domovů a výchovných ústavů,
- osoby nezaměstnané nebo s materiálními problémy.

1.1 Statistiky související s osobami sociálně vyloučenými

Dle informantů lze v zásadě říci, že se počty klientů nemění. V klientské práci se mění nárůst terénní práce.

V následující části jsou uvedeny dostupné statistické údaje, které částečně dokreslují počty osob sociálně vyloučených na území Městské části Praha 10 a jejich vývoj v posledních 3 letech. Údaje jsou ovlivněny změnami ve způsobu evidence a posuzování a vycházejí z údajů MČ Praha 10 a vedené evidence.

Tabulka č. 1.: Počet osob propuštěných z výkonu trestu.

	2012	2013	2014
Celkem osob propuštěných z výkonu trestu	107	93	43
z toho (celkový počet je vyšší než celek, vzhledem k tomu, že je poskytováno více forem uvedené pomoci)			
- počet osob, jimž byla poskytnuta pouze jednorázová pomoc po propuštění z VTOS	66	42	15
- počet osob, jimž byla poskytována pomoc po propuštění z VTOS	35	25	7
- počet osob, s nimiž se pracovalo již v průběhu trestního řízení	6	20	3
- počet osob, jimž byla poskytována pomoc před propuštěním z VTOS	-	-	36

Zdroj: Výkaznictví MČ Praha 10.

Počet osob propuštěných z výkonu trestu za sledovaná období klesá. Údaje související s poskytnutou pomocí před propuštěním z VTOS nebyly v roce 2012 a 2013 evidovány. Od roku 1995 je počet propuštěných z výkonu trestu a vazby víceméně stabilní, průměrně 100 lidí za rok. Pokles počtu osob v roce 2014 je způsoben změnou struktury evidovaných údajů.

Tabulka č. 2.: Počet klientů sociálních pracovníků ohrožených sociálním vyloučením.

Počet klientů ve sledovaném období k 31. 12. daného roku	2012	2013	2014
Nově zaevidovaní ve sledovaném roce	-	98	158
Celkem ke konci sledovaného roku	-	269	223
Klienti, se kterými se aktivně ve sledovaném roce pracovalo	-	217	247

Zdroj: Výkaznictví MČ Praha 10.

Jedná se o údaj, který v roce 2012 nebyl evidován. V letech 2013 a 2014 je zřejmý nárůst nově zaevidovaných o 60 osob. Počet osob na konci sledovaného období se pro rok 2014 snižuje, ale počet osob, se kterými se aktivně pracovalo, je naopak v roce 2014 o 30 osob vyšší.

Tabulka č. 3.: Počet osob, které ztratily přístřeší nebo se nacházejí v nejistém či neadekvátním bydlení.

Počet osob ve sledovaném období k 31. 12. daného roku	2012	2013	2014
Nově zaevidovaní ve sledovaném roce	-	162	119
Celkem ke konci sledovaného roku	-	176	208
Klienti, se kterými se aktivně ve sledovaném roce pracovalo	-	166	282

Zdroj: Výkaznictví MČ Praha 10.

I u této části se v roce 2012 nesledoval počet osob, které ztratily přístřeší. Pokles počtu osob v roce 2014 vychází se skutečnosti, že v daném roce došlo ke změně evidence, viz tabulka č. 5, tudíž část osob je zaevidovaná v ní.

Tabulka č. 4.: Počet osob nezaměstnaných a s materiálními problémy.

Počet osob ve sledovaném období k 31. 12. daného roku	2012	2013	2014
Nově zaevidovaní ve sledovaném roce	-	14	28
Celkem ke konci sledovaného roku	-	22	50
Klienti, se kterými se aktivně ve sledovaném roce pracovalo	-	20	71

Zdroj: Výkaznictví MČ Praha 10.

Od roku 2013 je evidován počet nezaměstnaných osob a osob s materiálními problémy. Uvedené údaje a jejich nárůst v roce 2014 mohou vypovídat o možném překryvu s jinými cílovými skupinami (např. s osobami bez přístřeší).

Tabulka č. 5.: Počet osob bez přístřeší.

Počet osob ve sledovaném období k 31. 12. daného roku	2012	2013	2014
Nově zaevidovaní ve sledovaném roce	-	-	39
Celkem ke konci sledovaného roku	-	-	53
Klienti, se kterými se aktivně ve sledovaném roce pracovalo	-	-	53

Zdroj: Výkaznictví MČ Praha 10.

V roce 2014 začal být sledován údaj týkající se osob neschopných splácet své závazky a pohledávky. Jednalo se o 58 osob.

1.2 Upřesnění cílové skupiny osob sociálně vyloučených a osob ohrožených sociálním vyloučením

V této cílové skupině jsou zahrnuti občané, kteří mají mnoho sociálních problémů a dalších charakteristik. Převažujícím problémem je, že nemají stabilní bydlení.

Věková kategorie klientů je velmi různorodá. Nelze ji jasně definovat. Jedná se o lidi od 19 do 75 let a výše, z toho je skoro pětina lidí okolo 60 let.

Klienty lze dělit do těchto podskupin:

- **Osoby bez přístřeší**, včetně osob potenciálně ohrožených ztrátou přístřeší. Jsou to lidé, kteří v danou chvíli bydlí u kamarádů, na ubytovnách apod., tzn., že v danou chvíli mají kde přespávat, ale jejich situace se může během pár dní změnit.
- **Osoby odcházející z výkonu trestu.** Jedná se o občany MČ Praha 10, kteří se po propuštění z výkonu trestu nemají kam vrátit. Pracovníci je ve věznicích v průběhu výkonu trestu navštěvovali a společně hledali možnosti řešení jejich situací. Sociální kurátoři navštěvují všechny občany MČ Praha 10, kteří jsou před propuštěním z výkonu trestu a mají zájem řešit svou nepříznivou sociální situaci s pomocí sociálního kurátora.
- Část osob, které **nepadají k nikomu jinému**. Cílem je nasměrovat klienty do potřebných služeb. Současně se jedná o **klienty, kteří propadají sociálním systémem**. Někteří z nich již čerpali některé sociální služby, ale nakonec se dostali na ulici. Důvodem bývá ukončení služby (z důvodu jejího časového omezení poskytování jednomu klientovi) nebo skutečnost, že přestali plnit, resp. neplní, podmínky poskytování služby.
- **Osoby bez finančních prostředků.** Klienti přicházejí s tím, že nemají peníze na něco, co potřebují – na ubytovnu, zaplatit si pokoj/lůžko. Jedná se o lidi, kteří dokáží formulovat zakázku – nechtějí být na ulici, ale svou situaci vnímají pouze přes finance. Pokud by měli finance, tak by se na pracovníky s žádostí o pomoc neobraceli.
- Osoby ve věku **30 - 40 let žijící na ubytovně.**

- Osoby **ve věku 19 – 24 let** často bez sociálního zázemí, které by jim pomohlo v řešení jejich situace. Většinou se jedná o klienty z ústavního zařízení.
- Osoby, které mají **adresu trvalého bydliště na úřadu městské části**.

2 Často řešené situace u osob sociálně vyloučených

- ŘEŠENÍ KRIZOVÝCH SITUACÍ V SOUVISLOSTI S BYDLENÍM
- ŘEŠENÍ BYDLENÍ MLADÝCH LIDÍ BEZ RODINNÉHO ZÁZEMÍ
- ŘEŠENÍ OSAMOCENÍ
- ZAJIŠTĚNÍ SOUHLASU OBCÍ ve vazbě k hmotné nouzi
- ZAJIŠTĚNÍ POTŘEBNÝCH DOKLADŮ
- ŘEŠENÍ SITUACE KLIENTŮ UBYTOVNY NAD SLÁVIÍ
- ŘEŠENÍ ZADLUŽENOSTI A EXEKUCÍ
- SPOLUPRÁCE S ÚP
- RŮZNÉ, Z POHLEDU KLIENTŮ OBTÍŽNÉ, SITUACE
- JEDNORÁZOVÉ SOCIÁLNÍ PORADENSTVÍ
- PRÁCE S LIDMI UŽIVAJÍCÍMI NÁVYKOVÉ LÁTKY
- POBYT V NEMOCNICI A SPOLUPRÁCE S LÉKAŘI

V následující části jsou uvedena upřesnění výše definovaných situací a případné možnosti jejich řešení.

Často řešená situace:

- Za pracovníky přicházejí klienti s tím, že nemají kde bydlet. Klient má např. cca 2 Kč, o bydlení přišel buď před týdnem, v daný den, nebo ho mají zítra vystěhovat. Nebo přichází po propuštění z výkonu trestu a nemá kde bydlet. V minulých měsících se jednalo o klienty, kteří např. nedostali doplatek na bydlení. Úkolem pracovníků je pomoc klientovi zorientovat se v jeho situaci, získat náhled a hledat řešení, např. navázat klienty na sociální služby, které mohou využít.

Další řešené situace:

ŘEŠENÍ KRIZOVÝCH SITUACÍ V SOUVISLOSTI S BYDLENÍM.

- Klient přichází za pracovníky. Jeho situace je natolik závažná, že je nutné mu zajistit co nejdříve bydlení. Sociální pracovník je schopen zajistit „nějakou“

formu bydlení v řádu týdne, ale ne okamžitě. Lůžka na noclehárnách nejsou ihned dostupná.

- Situace, kdy přicházejí klienti ve věku 30 – 40 let, kteří nikdy nepracovali, tráví čas na ulici a potřebují bydlet, ale nejsou pro to ochotni nic udělat.

ŘEŠENÍ BYDLENÍ MLADÝCH LIDÍ BEZ RODINNÉHO ZÁZEMÍ.

- Jedná se o případy mladých dospělých, kteří mají např. dvě zaměstnání, studují někdy ještě i na střední škole. Jsou bez rodinného zázemí a vše zvládají sami. Jedná se o mladé lidi ohrožené sociálním vyloučením, skupinu, která je často opomíjena. Potřebují podporu, aby vše zvládli.

ŘEŠENÍ OSAMOCENÍ.

- Jedná se např. o situace, kdy vnučka studující a žijící s jedním z prarodičů musí řešit veškeré náklady, protože prarodič náhle zemře. Jedná se o mladého člověka reálně ohroženého sociálním vyloučením. Řeší se náklady na bydlení, které se jedné osobě s malým příjmem obtížně zvládají. Nečekané osamocení má vliv i na další zařizování. Například je velmi obtížné zajistit včasnou výměnu bytu za menší, a to i přes možnosti nabízené MČ Praha 10 (možnost výměny obecního bytu za menší). U bytů se soukromým pronajímatelem jsou možnosti omezenější.

ZAJIŠTĚNÍ SOUHLASŮ OBCÍ ve vazbě k hmotné nouzi.

ZAJIŠTĚNÍ POTŘEBNÝCH DOKLADŮ.

- Je skupina klientů, kterým je možné „pouze“ doporučit dostupné sociální služby. Dalším je možné zajistit potřebné doklady, např. občanský průkaz. Jedná se o občany jak MČ Praha 10, tak i jiných územních celků.
- Evidence na ÚP a zajištění různých dávek.

ŘEŠENÍ SITUACE KLIENTŮ UBYTOVNY NAD SLÁVÍÍ.

- Jedná se o ubytovnu, kde pronajímatel umožňuje pronájmy různým občanům, včetně rodin s dětmi, a bydlení je zde na velmi nízké úrovni.

ŘEŠENÍ ZADLUŽENOSTI A EXEKUCÍ.

- Většina klientů jsou lidé zadlužení, uvádí různé množství exekucí. Pracovníci poskytují sociální poradenství a odkazují klienty na odborné poradenské služby – občanské poradny, poradny při finanční tísní.

SPOLUPRÁCE S ÚP.

- Velmi důležitá je spolupráce s ÚP. Jedná se o intenzivní spolupráci, která se děje na různých úrovních. Informanti vnímají pracovníky úřadu práce jako velmi přetížené.
- Před rokem 2012 byla situace pružnější. Například při návratu klienta z vězení bylo možné poskytnout ihned jednorázovou a dále i opakovanou finanční pomoc.
- Přínosné by bylo respektovat vzájemná vyhodnocení dané situace klienta. V současné době je vyhodnocování nepružné a administrativně velmi náročné. Situaci lze ilustrovat na konkrétním případě, kdy klient vracející se z vězení má zajištěný azylový dům, ale než do něj nastoupí, musí jít nejdříve na ÚP pro finanční pomoc. Klient jede z 5 hodin vzdálené věznice, přijede do Prahy, otázkou je, zda stihne otevírací dobu ÚP, a následně čas, kdy ho ještě přijmou v azylovém domě. Pokud vše nestihne, zůstává na ulici.

RŮZNÉ, Z POHLEDU KLIENTŮ OBTÍŽNÉ, SITUACE

- Pracovníci řeší s klienty různé sociálně nepříznivé situace, většinou se jedná o muže, kteří se rozvedli, přišli o práci, jsou občasnými uživateli alkoholu a žijí na ubytovně. Jsou to lidé, kteří dříve běžně fungovali, nemají kriminální minulost, „jsou to jedni z nás“ a není jak jim pomoci, aby se z této smyčky dostali ven. Dle pracovníků se tato skupina v poslední době rozšířila.

JEDNORÁZOVÉ SOCIÁLNÍ PORADENSTVÍ.

- Jsou klienti, kteří hledají pomoc občas, tj. cca jednou za rok. Přicházejí s konkrétním problémem, společně se ho snaží s pracovníky jasněji popsat, najít možnosti jeho řešení, vyhodnotit svou situaci. Jedná se o klienty, kdy jejich situaci pracovníci úspěšně vyřeší nebo je nasměrují na další pomoc.

PRÁCE S LIDMI UŽIVAJÍCÍMI NÁVYKOVÉ LÁTKY.

- Velikost drogové scény se v MČ Praha 10 nemění. V rámci agendy pracovníci spolupracují s terénním programem pro uživatele návykových látek.

POBYT V NEMOCNICI A SPOLUPRÁCE S LÉKAŘI.

- Některé nemocnice propustí pacienta na ulici, neřeší zajištění dalších sociálních nebo návazných služeb.
- Výjimečně se stane, že lékař se sociálními pracovníky spolupracuje, např. tehdy, když potřebuje zjistit, co se děje s jeho pacientem, který k němu přestal docházet.

3 Služby potřebné pro zajištění pomoci sociálně vyloučeným osobám

- **Nízkoprahové/bezprahové zařízení pro dospělé klienty.**
- Rychle a místně **dostupná noclehárna.**
- **Krizové bydlení**, které by mohli sociální pracovníci využívat a reagovat flexibilně na situaci klienta v okamžiku, kdy se na ně obrátí.
- Dostupné **sociální bydlení** pro méně přizpůsobivé klienty, klienty s psychiatrickými diagnózami a starší občany s nízkými starobními důchody.
- **Pobytové sociální služby pro osoby bez důchodů, závislé na alkoholu, návykových látkách či s projevy agrese v anamnéze.** Jedná se především o věkovou kategorii 50+.
- **Ubytovna**, která bude mít jasná pravidla a bude poskytovat záchrannou síť pro klienty Odboru.
- **Spolupráce** s různými institucemi, jako jsou ÚP, nemocnice, sociální služby, policie a další. Nemělo by se jednat o lidský faktor, který spolupráci umožní či ne. Tato spolupráce by měla být systémově jasná. Klient by měl mít jistotu, že službu dostane všude na základní úrovni, v obdobné podobě.
- Možnost **jednorázového výdělků**. Chybí možnost poslat klienty na tzv. „dlaňovku“.
- **Prevence** ztráty bydlení.
- **Nabídka dobrovolnických aktivit.**
- Dostupné malometrážní byty pro obyvatele s nízkými příjmy. Snížené nájemné, které by umožnilo člověku si našetřit na kauci, splatit dluhy a začít znovu.
- **Právní konzultace různého zaměření.** Udržet současnou kapacitu právního poradenství pro klienty Odboru a zvážit jeho rozšíření.
- **Zamezení podomního prodeje.**

Současný rozsah poskytovaných sociálních služeb, se kterými pracovníci Odboru při řešení problémů osob sociálně vyloučených spolupracují, např. se jedná o služby těchto organizací:

- Člověk v tísni, o.p.s.
- Centrum sociálních služeb Praha

- Maltézská pomoc o.p.s.
- Naděje o.p.s.
- Armáda spásy v ČR, Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše
- Dobrovolnické centrum Protěž, z.s.
- ŽIVOT 90

4 Dostupné služby

V současné době jsou pro občany MČ Praha 10 z této cílové skupiny dostupné služby uvedené v předchozích kapitolách, dále služby dalších organizací působících na území hlavního města Prahy a organizace s celorepublikovou působností.

Zde je uveden výčet organizací zajišťujících, mimo jiné, služby pro tuto cílovou skupinu:

- Amelie, o.s.
- Armáda spásy v ČR, Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše
- Buči-Praha 10
- Centrum 41, Rodiče, o.s.
- Centrum sociálních služeb Praha
- Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina o.p.s.
- Diakonie ČCE - Středisko křesťanské pomoci v Praze
- Dobrovolnické centrum Protěž, z.s.
- Dům dětí a mládeže Praha 3 – Ulita
- Elio, o.s.
- Elpida, o.p.s.
- ERGO Aktiv, o.p.s.
- Fokus Praha, o.s.
- Integrační centrum Praha o.p.s.
- Lata - Programy pro mládež a rodinu, z.ú.
- Maltéžská pomoc, o.p.s.
- NADĚJE, zařízení Dům Naděje Záběhlice
- NADĚJE, zařízení Dům Naděje Vršovice
- NATAMA, o.p.s.
- Občanské sdružení SEPPIA
- Pohoda - společnost pro normální život lidí s postižením, o.p.s.
- Point 50+, o.p.s.
- Projekt integrace, o.p.s.
- Prostor plus o.p.s.
- ROSA - centrum pro týrané a osamělé ženy

- Společnou cestou z.s.
- Středisko prevence a léčby drogových závislostí DROP IN, o.p.s.
- STŘEP - České centrum pro sanaci rodiny, z.ú.
- Sympathea, o.p.s.
- Vhled, z.s.

V rámci Odboru sociálního MČ Praha 10 s touto cílovou skupinou pracuje:

- Oddělení sociální prevence
- Oddělení sociální práce